
Naczelna Rada Adwokacka

Palestra 28/7-8(319-320), 38-57

1984

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Musimy koniecznie, w miarę możliwości, wyeliminować wszelką arbitralność z prawideł, które sprawiedliwość ma stosować.

(PERELMAN)

Naukom przyrodniczym i innym źle się dzieje w ręku prawników.

(PETRAŻYCKI)

W stanie najwyższej konieczności odżywa pierwotne prawo używania rzeczy, tak jak gdyby były one nadal wspólne.

(GROTIUS)

Łaska jest również działaniem rewolucyjnym, i to najbardziej skutecznym ze wszystkich, gdy udzielana jest w sposób rozumny.

(DESMOULINS)

Najsilniejszy nawet nie jest nigdy dość silny, by pozostawać zawsze władcą, jeżeli nie przekształci swej siły w prawo.

(ROUSSEAU)

Wybrał R. Łyczzywek

NACZELNA RADA ADWOKACKA

A. SPRAWOZDANIE DLA RADY PAŃSTWA Z DZIAŁALNOŚCI ADWOKATURY W 1983 R.

Naczelna Rada Adwokacka — na zasadzie art. 13 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. -Prawo o adwokaturze — przedstawia Radzie Państwa sprawozdania z działalności adwokatury w 1983 r. Przy jego opracowaniu NRA kierowała się zadaniami adwokatury wynikającymi z ustawy-Prawo o adwokaturze, wytycznymi Rady Państwa określonymi przy rozpatrywaniu pierwszego w dziejach adwokatury sprawozdania dla Rady Państwa przedłożonego w ubiegłym roku oraz uchwałą główną I Krajowego Zjazdu Adwokatury. NRA wyraża nadzieję, iż przedstawiony materiał stanowiący próbę syntezy zasadniczych przemian zachodzących w samorządzie, jego wysiłku na rzecz realizacji zadań wynikających z ustawy i uzyskanych rezultatów, roli adwokatury w umacnianiu socjalistycznej praworządności i zacieśniania współpracy z organami państwowymi i organizacjami społecznymi dawać będzie możliwie pełny i obiektywny obraz adwokatury jako całości oraz tych kierunków jej działania, które są wyrazem woli zdecydowanej większości środowiska adwokackiego.

I. WDRAŻANIE USTAWY-PRAWO O ADWOKATURZE

Po uchwaleniu przez Naczelną Radę Adwokacką w okresie pierwszych trzech miesięcy po wejściu w życie ustawy-Prawo o adwokaturze (październik — grudzień 1982 r.) 11 aktów wykonawczych (regulaminów), do których wydania NRA została zobowiązana poprzez delegacje ustawowe, rok 1983 był okresem dalszych istotnych działań mających na celu wdrożenie ustawy. W połowie roku odbyły się zgroma-

dzenia izb adwokackich, na których dokonano wyboru wszystkich organów izb. Na Krajowym Zjeździe Adwokatury w dniach 1—3 października ub. roku wybrano wszystkie naczelne organy samorządu adwokackiego.

Na podkreślenie zasługuje, iż procesowi konstytuowania nowych, zgodnych z ustawą organów samorządu towarzyszyła wysoka aktywność środowiska, wyrażająca się przede wszystkim w dyskusjach nad jego problemami, działaniach służących upowszechnianiu przepisów ustawy, aktywności postaw społeczno-politycznych członków samorządu. Na zgromadzeniach izb, na spotkaniach delegatów na Krajowy Zjazd Adwokatury, na samym Zjeździe dominowała troska o szybkie i zgodne z celem ustawy wdrażanie jej przepisów, o umacnianie rangi zawodu i dbałość o wysoki poziom zawodowy i postawę etyczną adwokatów. Znalazło to wyraz w uchwałach zgromadzeń, a zwłaszcza w uchwale głównej Krajowego Zjazdu Adwokatury, m.in. w części I pkt 8, gdzie zwraca się uwagę na konieczność stałej działalności samorządu zmierzającej do eliminowania negatywnych zjawisk spotykanych przy wykonywaniu zawodu a polegających na uchybieniu etyce zawodowej i godności zawodu. Natomiast w części I w pkt 9 tej uchwały Zjazd uznał za celowe, w związku z wyjątkowym natężeniem działalności legislacyjnej, poświęcenie większej niż dotychczas uwagi działalności szkoleniowej, doskonaleniu zawodowemu adwokatów, ułatwiając m.in. przyswajanie treści nowych aktów normatywnych, orzecznictwa sądowego i dorobku nauki. Realizacja tych zadań została podjęta przez organy adwokatury. Trzeba podkreślić, iż w okresie bezpośrednio poprzedzającym Zjazd odbyła się narada aktywu partyjnego adwokatów i nowo wybranych dziekanów okręgowych rad. Miała ona istotne znaczenie dla przygotowania i przebiegu Zjazdu i kształtu uchwalonych na nim dokumentów, zwłaszcza regulaminów.

Ważnym etapem wdrażania ustawy było uchwalenie przez Krajowy Zjazd Adwokatury w wykonaniu delegacji ustawy 4 regulaminów, a więc wszystkich przepisów, do stanowienia których Zjazd był zobowiązany. Podkreślić trzeba, iż na ostatnim posiedzeniu Naczelnej Rady Adwokackiej w lutym br. uchwalono regulamin działania rzeczników dyscyplinarnych. Tak więc w zakresie wykonania delegacji ustawowych samorząd adwokacki ma jeszcze do uchwalenia jeden regulamin dotyczący egzaminu uzupełniającego dla radców prawnych. Będzie to możliwe po uzyskaniu stanowiska Krajowej Rady Radców Prawnych, do której opracowany przez Prezydium NRA projekt regulaminu został już przesłany. Naczelna Rada Adwokacka ma także podjąć uchwałę w przedmiocie opłat za czynności zespołów adwokackich w sprawach poza wymiarem sprawiedliwości. Uchwała taka powinna zapaść w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości. Sprawa ta była omawiana na spotkaniu Komisji Mieszanej NRA i Ministerstwa. Projekt uchwały jest w trakcie opracowania. Konieczne jest jednak równoczesne przygotowanie przez Ministerstwo Sprawiedliwości, w wykonaniu delegacji przepisu art. 16 ustawy, nowego projektu opłat za czynności adwokackie przed organami wymiaru sprawiedliwości. Sprawa ta ma dla adwokatury szczególnie ważne znaczenie, gdyż zmieniająca się sytuacja pieniężno-rynkowa kraju, przy utrzymaniu dotychczasowych stawek, wpływa bardzo niekorzystnie na sytuację finansową adwokatów, zespołów adwokackich przez znaczne podnoszenie ich kosztów administracyjnych i pośrednio pogarsza sytuację samorządu.

Uchwalenie i wprowadzenie w życie w/w regulaminów było podstawowym zadaniem samorządu we wdrażaniu ustawy i jego wielką pracą w 1983 r. Należy podkreślić, że zadania te były wykonywane społecznie przez około 60 adwokatów — w konsultacji z całym środowiskiem adwokackim.

Nieco opóźnione w stosunku do wejścia w życie prawa o adwokaturze było wykonanie delegacji ustawowych przez resorty. Miało to wpływ na trudności funkcjonowania organów samorządu adwokackiego pod rządami nowej ustawy oraz wywoływało nastroje niepokoju w środowisku. Podkreślić jednak należy, że treść rozporządzeń była zarówno przez Ministra Sprawiedliwości jak i Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych uzgadniana z Prezydium NRA, co stanowi element prawidłowego współdziałania między organami Rządu a samorządem adwokackim i jest pozytywnie oceniane w środowisku. Wydane zostało w dniu 17 maja 1983 r. rozporządzenie Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych w sprawie ubezpieczenia społecznego adwokatów członków zespołów adwokackich z mocą obowiązującą od dnia 1 stycznia 1983 r. Realizacja tych przepisów nie budzi uwag. Minister Sprawiedliwości wydał w dniu 18 sierpnia 1983 r. rozporządzenie w sprawie zasad odpłatności za obrony z urzędu. Wobec braku liczących się wpływów do zespołów — stosowanie rozporządzenia będzie przedmiotem badań wizytacyjnych. Z dniem 21 grudnia 1983 r. weszło w życie rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 listopada 1983 r w sprawie postępowania dyscyplinarnego przeciwko adwokatom i aplikantom adwokackim. Dopiero po wejściu w życie tego rozporządzenia, po przeszło roku od wejścia w życie ustawy, możliwe jest przygotowanie nowo wybranych i samodzielnych sądów dyscyplinarnych do pełnej realizacji zadań ustawy w postępowaniu dyscyplinarnym. Organy naczelne samorządu podjęły instruktaż i przeprowadzają wizytację działalności dyscyplinarnej samorządu.

W związku z wdrażaniem ustawy, której rozwiązania były generalnie w pełni akceptowane przez środowisko adwokackie, powstawało szereg wątpliwości natury interpretacyjnej wynikających w dużej mierze z przyzwyczajeń do dotychczas obowiązujących przepisów oraz potrzeby jednolitej praktyki w stosowaniu nowych przepisów. Sprawy te były rozstrzygane przez Prezydium NRA, które z własnej inicjatywy przez nadzór nad Okręgowymi Radami Adwokackimi czuwało nad zgodnością podejmowanych uchwał z przepisami ustawy oraz regulaminów. Prezydium NRA rozstrzygało też szereg wątpliwości prawnych, z którymi rady, zespoły czy też poszczególni adwokaci zwracali się z prośbą o ich wyjaśnienie. Ocena prawidłowości stosowania ustawy i aktów wykonawczych była przedmiotem wielokrotnych wizytacji ORA i zespołów adwokackich podejmowanych przez wojewódzkie zespoły wizytacyjne.

W ubiegłym roku w dwóch kwestiach wystąpiły różnice stanowisk między NRA a Ministerstwem Sprawiedliwości. Pierwsza dotyczyła przepisu art. 98 p.o a., a więc możliwości wykonywania zawodu do końca 1983 r. przez adwokatów, którzy ukończyli po wejściu w życie ustawy 70 lat. Kwestię tę w wyniku zaskarżenia uchwały NRA rozstrzygnął Sąd Najwyższy orzeczeniem z dniem 14 kwietnia 1983 r., w którym stwierdził, iż skreślenie z listy członków zespołu adwokatów, którzy ukończyli 70 lat po wejściu w życie ustawy, powinno nastąpić z dniem przekroczenia tej granicy wieku.

Różnica stanowisk między NRA i Ministerstwem Sprawiedliwości występowała także w stosunku do interpretacji art. 66 ust. 4 pkt 4 p.o a., dotyczącego wpisu na listę adwokatów radców prawnych bez egzaminu adwokackiego. W nawiązaniu do przebiegu prac legislacyjnych w Sejmie NRA stała na stanowisku, iż uprawnienia takie mogą mieć jedynie radcowie, którzy odbyli aplikację radcowską, przewidzianą w ustawie o radcach prawnych i zakończoną złożeniem egzaminu. W wyniku pytania prawnego Ministra Sprawiedliwości Sąd Najwyższy w składzie 7 sędziów uchwałą z dnia 11 sierpnia 1983 r. wyjaśnił, że prawo do wpisu mają także radcowie, którzy odbyli aplikację arbitrażową zakończoną złożeniem egzaminu.

Taka interpretacja budzi nadal wątpliwości samorządu, co znalazło wyraz w pkt 15 uchwały Krajowego Zjazdu. Aplikacja arbitrażowa przed wejściem w życie ustawy o radcach prawnych nie dawała bowiem dostatecznego przygotowania teoretycznego i praktycznego do wykonywania zawodu adwokata, stąd też możliwość w zasadzie nieograniczonego wpisu radców prawnych na listę adwokatów bez konieczności zdawania egzaminu uzupełniającego może niekorzystnie wpływać na poziom zawodowy adwokatury, a zwłaszcza na jakość pomocy prawnej, którą będą te osoby świadczyć.

II. WYKONANIE WYTYCZNYCH RADY PAŃSTWA

Rada Państwa, przyjmując sprawozdanie z działalności adwokatury w 1982 r., określiła szereg wytycznych dla samorządu. O realizacji wytycznej dotyczącej opracowania programu działania samorządu, która została wykonana, będzie szerzej mowa w części III niniejszego sprawozdania.

Drugą wytyczną było zalecenie w zakresie współdziałania adwokatury z organami państwowymi. W okresie poprzedniej kadencji wykształciły się załączkowe formy zinstytucjonalizowania tej współpracy polegające na utworzeniu dwóch komisji: Komisji Mieszanej NRA i Ministerstwa Sprawiedliwości oraz Komisji Współpracy z Prokuraturą Generalną. Wybrane po Zjeździe Prezydium NRA, mając na względzie potrzebę możliwie szerokiej współpracy samorządu adwokackiego z organami państwowymi i realizacji zalecenia Rady Państwa, powołało dalsze zespoły, a także sprecyzowało i rozszerzyło zadania dwóch istniejących już zespołów. Wszystkie zespoły rozpoczęły działalność.

I tak, Zespół do spraw Współpracy z Prokuraturą Generalną podejmuje m.in. problemy częściowej integracji doskonalenia zawodowego na szczeblu izb adwokackich i prokuratur wojewódzkich i wyboru tematów szkoleniowych wspólnego zainteresowania, wymiany wykładowców, organizowania wspólnych sympozjów, wspólnego opracowania skryptu na temat udziału obrońcy w postępowaniu przygotowawczym, a także ujednoczenia kryteriów udzielania zezwoleń na porozumiewanie się obrońcy z podejrzanym pozbawionym wolności w trybie art. 64 § 2 k.p.k. oraz zasad doręczania obrońcy podejrzanego pozbawionego wolności dokumentów wymienionych w art. 126 k.p.k.

Zespół d/s Współpracy z Sądem Najwyższym oraz Izbą Pracy i Ubezpieczeń Społecznych SN zajmuje się m.in. sprawą nowelizacji § 11 regulaminu SN w kierunku zwiększenia możliwości obrony zapoznawania się z aktami spraw, nowelizacji § 18 tego regulaminu przez wyłączenie obecności prokuratora podczas narady nad wytycznymi lub zagadnieniem prawnym, a także przedstawianie informacji o aktualnych kierunkach działania i polityce organów samorządu adwokackiego w wybranych dziedzinach jego funkcjonowania, przygotowania wspólnego posiedzenia Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych SN i Prezydium NRA, poświęconego kierunkom i zasadom działania samorządu adwokackiego, ogłaszanie w zbiorze orzecznictwa nazwisk adwokatów występujących w poszczególnych sprawach.

Zespół d/s Współpracy z Naczelnym Sądem Administracyjnym podejmuje m.in. interpretację zasady właściwości NSA w sprawach wykonywania zawodu, pomoc prawną w postępowaniu administracyjnym, typologię spraw wymagających zastępstwa adwokackiego w postępowaniu przed NSA, warunki rozszerzenia sądowej kontroli decyzji administracyjnych.

Zespół d/s Współpracy z Państwowym Arbitrażem Gospo-

darczym zajmuje się m.in. ustaleniem zasad odbywania praktyk przez aplikantów adwokackich w Państwowym Arbitrażu Gospodarczym zgodnie z art. 76 p.o a., wymianą wykładowców w kształceniu aplikantów adwokackich, radcowskich i arbitrażowych oraz ustaleniem tematyki wspólnego zainteresowania, współdziałaniem adwokatury z PAĞ w zakresie kształtowania prawa gospodarczego.

Zespół d/s Współpracy z innymi organami państwowymi podejmuje m.in., wspólnie z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych, zabezpieczenie prawa do obrony w postępowaniu karno-administracyjnym, zagadnienia wymagające wytycznych Ministra w tym postępowaniu, propozycje nowelizacji postępowania przed kolegiami d/s wykroczeń.

Zespół d/s Współpracy z Ministerstwem Administracji i Gospodarki Przestrzennej podejmuje zagadnienia pomocy prawnej adwokata w terenowych organach administracji państwowej, kryteriów uruchamiania biur pisania podań, zasad i trybu zaspokajania potrzeb lokalowych zespołów adwokackich, uchybień prawnych w zakresie gospodarki nieruchomościami, uprawnień adwokatów do zajmowania dodatkowej powierzchni mieszkalnej ze względu na charakter pracy zawodowej.

Szczególne zadania przypadają Komisji Mieszanej Ministerstwa Sprawiedliwości i Naczelnej Rady Adwokackiej. Wiązą się one z posiadanymi przez Ministra Sprawiedliwości środkami prawnymi o charakterze nadzorczym w zakresie legalności uchwał organów adwokatury, uchwał w sprawach wpisu na listę adwokatów i aplikantów adwokackich, udzielania zezwoleń na wykonywanie zawodu indywidualnie, uzgadniania planu rozmieszczenia zespołów adwokackich, adwokatów i aplikantów adwokackich, zwracania się do Krajowego Zjazdu lub Naczelnej Rady Adwokackiej o podjęcie uchwały w określonej sprawie oraz wpływu na wszczęcie postępowania dyscyplinarnego, zawieszenie adwokata w czynnościach zawodowych oraz złożenie rewizji nadzwyczajnej od prawomocnego orzeczenia dyscyplinarnego. Komisja podejmować też będzie zagadnienia związane z funkcjonowaniem sądowego wymiaru sprawiedliwości i zabezpieczenia warunków prawidłowego spełniania czynności zawodowych przez adwokatów w tych organach.

Uprawnienia nadzorcze Ministra wiązą się z dziedzinami działania samorządu o podstawowym znaczeniu dla adwokatury. Naczelna Rada Adwokacka zdecydowała poprzez program kadencyjnego działania i plan pracy na rok 1984 określenie wytycznych działania podległych organów samorządu w wybranych węzłowych zagadnieniach, kierując w ten sposób politykę działania długofalowego. Zagadnienia te bowiem nie mogą być rozstrzygane incydentalnie bądź w rezultacie uogólnień opartych o jednostkowe sprawy. Komisja Mieszana wpływać powinna na rzetelną informację resortu o zagadnieniach adwokatury, konsultować problemy sporne i zapobiegać rozstrzygnięciom nakazowym bez uwzględniania stanowiska samorządu i środowiska, a również wyniki jej prac powinny być wykorzystywane przy określaniu wytycznych przez naczelne organa samorządu adwokackiego. Jedynie przez takie współdziałanie kształtować można klimat współpracy między centralnym organem administracji państwowej a samorządem zawodowym.

Minister Sprawiedliwości i Prezydium Naczelnej Rady Adwokackiej ustalili planowaną tematycznie, periodyczną działalność Komisji Mieszanej. Pierwsze jej posiedzenie w kadencji odbyło się w miesiącu styczniu br. Przyjęto na nim zapis najbliższych tematów, jak zasady wpisu na listę adwokatów i listę aplikantów adwokackich, kryteria pozytywnych wniosków o udzielanie zezwoleń na wykonywanie zawodu indywidualnie, przesłanki planu rozmieszczenia zespołów, adwoka-

tów i aplikantów, a więc kompleks zagadnień związanych z dostępnością pomocy prawnej i jej jakością, wynikającą z należytego doboru kadr. Rozpoczęto też wspólne prace nad nowymi zasadami opłat za czynności zespołów adwokackich oraz uzgodniono stały udział przedstawicieli adwokatury w organach pomocniczych Ministerstwa Sprawiedliwości, związanych z ochroną rodziny, postępowaniem post-penitencjarnym, działalnością legislacyjną resortu itp. Naczelna Rada Adwokacka przykładać będzie szczególną wagę do systematyczności i skuteczności działania Komisji Mieszanej, widząc w jej pracy bardzo istotną formę realizacji prawa o adwokaturze.

Na podkreślenie zasługuje fakt, iż w okresie po Zjeździe podjęte zostały początkowe działania mające na celu nawiązanie współpracy z szeregiem organizacji społecznych. NRA nawiązała już kontakty z Komisją Prawa i Praworządności PRON, Krajową Radą Radców Prawnych, ZPP, ZSMP i Federacją Konsumentów. Współpraca z organizacjami społecznymi nie będzie polegać wyłącznie na obecności adwokatów w tych organizacjach, lecz na stałym problemowym współdziałaniu. Współpraca ta w pierwszym rzędzie została nawiązana z Komisją PRON, w której pracach uczestniczą przedstawiciele adwokatury jako eksperci. Między innymi brali oni udział w pracach nad ustawą o ordynacji wyborczej, o konsultacjach społecznych, o paszportach, o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości. Określono zasady współpracy z ZSMP i Federacją Konsumentów. Wstępnie ustalono je w odniesieniu do samorządu radcowskiego. W najbliższym okresie przewidziane jest wspólne posiedzenie Prezydium NRA i Prezydium Krajowej Rady Radców Prawnych, na którym zasady te zostaną rozwinięte i instytucjonalizowane. Współpraca z organami państwowymi i organizacjami społecznymi będzie realizowana nie tylko przez naczelne organy samorządu adwokackiego. Podejmują ją i będą podejmować w szerszym zakresie także okręgowe rady adwokackie, a nawet poszczególne zespoły adwokackie. Wyraża się ona w realizowanych już różnych formach poradnictwa prawnego, występowania adwokatów jako ekspertów i doradców prawnych, wykładów na szkoleniach radnych i aplikantów administracyjnych. Ostatnio podjęta przez NRA uchwała zobowiązuje ORA do współdziałania z organami państwowymi w związku z wyborami do rad narodowych.

Naczelna Rada Adwokacka, realizując art. 1 p.o a., a także wytyczną Rady Państwa zalecającą współuczestnictwo w tworzeniu i doskonaleniu prawa, m.in. skierowała do Sejmu PRL opinie legislacyjne o następujących projektach ustaw:

- o zmianie ustawy kodeks cywilny i kodeks postępowania cywilnego,
- o zmianie ustawy o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych,
- o księgach wieczystych i hipotece,
- o zmianie ustawy kodeks karny,
- o emeryturach pracowniczych i rentach,
- o ruchu drogowym,
- o przedsiębiorstwach państwowych,
- o samorządzie załogi przedsiębiorstwa państwowego,
- o zmianie ustawy karnej skarbowej,
- o zmianie ustawy o opłatach w sprawach karnych,
- o zwalczaniu spekulacji,
- o radcach prawnych,
- o postępowaniu w sprawach nieletnich,
- o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości,
- o rozpoznawaniu przez sądy spraw z zakresu prawa pracy,
- o zmianie ustawy o paszportach,

- o szczególnej regulacji w okresie przewycięzania kryzysu społeczno-ekonomicznego,
- prawo prasowe,
- prawo dewizowe,
- o fundacjach.

Nie ukształtowała się jeszcze zasada udziału przedstawiciela NRA w pracach legislacyjnych toczących się w Sejmie PRL. Udział taki miał miejsce jedynie przy opracowaniu ustaw: prawa o adwokaturze, o radcach prawnych oraz o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości. Adwokat brał też udział jako ekspert Sejmu przy konsultowaniu ustawy Prawo dewizowe oraz zmian w ustawie karnej skarbowej. Adwokatura stawia się też do dyspozycji Komisji Spraw Wewnętrznych i Wymiaru Sprawiedliwości Sejmu PRL w dokonywanych przez nią ocenach stosowania prawa oraz funkcjonowania organów wymiaru sprawiedliwości, wyrażając przekonanie, że przez swe opinie przyczyni się do jeszcze wszechstronniejszego rozpoznawania tych zagadnień, i dokumentując zarazem swą społeczno-prawną przydatność dla najwyższego organu władzy państwowej.

Rada Państwa zobowiązała także NRA do współuczestnictwa w kształtowaniu socjalistycznego wymiaru sprawiedliwości. Sprawy te będą przede wszystkim przedmiotem prac Komisji Mieszanej z Ministerstwem Sprawiedliwości. Na pierwszym posiedzeniu tej Komisji ustalono m.in. udział przedstawicieli adwokatury w organach opiniodawczych Ministra, jak np. w Radzie do Spraw Rodziny i w pracach penitencjarnych. Byłoby pożądane, aby przedstawiciele samorządu mogli brać udział w posiedzeniach Sejmowej Komisji Spraw Wewnętrznych i Wymiaru Sprawiedliwości poświęconych zagadnieniom wymiaru sprawiedliwości, o czym była już mowa wyżej.

Rada Państwa zobowiązała także organy samorządu adwokackiego do wykazywania stałej troski o umacnianie socjalistycznego prawa, ładu i porządku publicznego. Działania podjęte dla wykonania tego obowiązku dotyczą przede wszystkim systematycznego wzrostu wymagań stawianych przez organy samorządu poszczególnym adwokatom. Dotyczy to ocen poziomu wykonywania czynności zawodowych, a także poziomu etyki zawodowej. Zadania te wykonują przede wszystkim właściwe komisje działające przy organach samorządu, które szeroko oddziałują na środowisko m.in. poprzez organizowane szkolenia i sympozja. Zagadnienie to jest przedmiotem części wizytacji prowadzonych przez zespoły wizytatorów. W razie stwierdzenia naruszeń zasad wykonywania zawodu lub uchybienia etyce prowadzone są postępowania dyscyplinarne.

Troska o umacnianie socjalistycznego prawa, ładu i porządku publicznego znalazła również wyraz w instytucji sygnalizacji. Adwokaci podczas wykonywania zawodu spotykają się czasem z nieprawidłowym stosowaniem prawa bądź jego naruszeniem w działalności organów, z którymi mają styczność. Istotniejsze z tych spraw bądź występujące częściej powinny być, zgodnie z ostatnio zainicjowaną instytucją sygnalizacji ze strony ORA, zespołów adwokackich i poszczególnych adwokatów, przekazywane do wiadomości Prezydium NRA.

Należy podkreślić, iż instytucja ta nie spotyka się jeszcze z dostatecznym zrozumieniem jej celów i intencji ze strony zarówno części środowiska jak i tych, których dotyczy. Niemniej jednak wydaje się, że po bardziej szczegółowym wyjaśnieniu charakteru sygnalizacji stanie się ona źródłem istotnych — zwłaszcza dla Rady Państwa — informacji problemowych, służących pełniejszemu realizowaniu wytycznej w tym zakresie.

Brak jest jeszcze dostatecznego zakresu działania w ramach wytycznej dotyczą-

cej współuczestniczenia adwokatury w ustalaniu przyczyn powstawania oraz środków zwalczania zjawisk z zakresu patologii społecznej. Jak dotychczas, nie została wypracowana własna metoda pracy w tym zakresie. Aktywność adwokatury ogranicza się na razie do podejmowania tego zagadnienia w kontaktach z innymi organizacjami społecznymi, np. z ZSMP — w ramach ośrodków społeczno-prawnych. Nowe ukierunkowanie pracy Ośrodka Badawczego Adwokatury, dokonane na posiedzeniu plenarnym NRA, pozwoli na podjęcie tej problematyki wewnątrz adwokatury. Zagadnienie patologii społecznej będzie także podejmowane przez Komisję Działalności Publiczno-Prawnej NRA.

III. REALIZACJA USTAWY-PRAWO O ADWOKATURZE

Sprawą o szczególnie ważnym znaczeniu dla realizacji ustawy było określenie przez Naczelną Radę Adwokacką na posiedzeniu w dniach 10 i 11 grudnia 1983 r. zadań kadencyjnych całej adwokatury do roku 1986. Podjęta w tym przedmiocie uchwała (zał. 1) została przekazana do wszystkich okręgowych rad adwokackich do wykonania. Uchwała stanowi realizację uchwały głównej Zjazdu (zał. nr 2), a także wytycznej Rady Państwa ustalonej przy rozpatrywaniu poprzedniego sprawozdania adwokatury zalecającej opracowanie programu działania samorządu. Wynika z niej m.in. szereg zadań dla Naczelnej Rady Adwokackiej, z których najpilniejsze znalazły wyraz w planie pracy NRA na rok 1984 (zał. nr 3), i zadania te są obecnie realizowane.

1. W zakresie warunków organizacyjnych

a) Zawarty w uchwale program określa rolę i zadania NRA i rad okręgowych oraz funkcje i zadania samorządu adwokackiego wszystkich szczebli. Stanowi zatem podstawę planowego i systematycznego działania organów samorządu w problematyce realizacji prawa o adwokaturze. Dla ujednoczenia praktyki w poszczególnych izbach, w ramach programu przewidziano, że NRA — poprzez swe uchwały plenarne — określili w 1984 roku wytyczne w takich dziedzinach działania samorządu, jak ocena potrzeb społecznych w zakresie pomocy prawnej, zasady polityki kadrowej w adwokaturze, wychowanie i przygotowanie zawodowe aplikantów adwokackich, cele i formy doskonalenia zawodowego adwokatów, zadania adwokatury w kształtowaniu systemu wymiaru sprawiedliwości i stosowaniu prawa, wykonywanie zawodu przez emerytowanych adwokatów i opieka socjalna. Zespół tych uchwał umożliwi należyte i jednolite stosowanie prawa o adwokaturze przez organy samorządu.

b) Rozpoczęto systematyczne przygotowanie kadry działaczy samorządowych do spełniania nowych zadań przez adwokaturę. Organizowano narady robocze członków okręgowych rad adwokackich, odpowiedzialnych za poszczególne działy działalności samorządu. Dotyczy to wicedziekanów prowadzących sprawy osobowe oraz sekretarzy odpowiedzialnych za pion organizacyjny. Odbyła się już narada rzeczników dyscyplinarnych okręgowych rad adwokackich, a Wyższy Sąd Dyscyplinarny organizuje zajęcia seminaryjno-szkoleniowe dla sędziów sądów dyscyplinarnych izb adwokackich. Sprawność postępowania i prawidłowe orzecznictwo dyscyplinarne podlega stałemu nadzorowi naczelnych organów samorządu. Naczelna Rada Adwokacka na swym plenarnym posiedzeniu w kwietniu br. przyjmie od Prezesa Sądu Dyscyplinarnego informację o stanie spraw dyscyplinarnych.

Analogiczną działalność instruktażowo-szkoleniową podjęły wszystkie rady adwo-

kackie wobec kierownictw zespołów adwokackich. Powołano przy NRA komisje doradczo-organizacyjne, które podjęły swą działalność we współdziałaniu z analogicznymi komisjami okręgowych rad adwokackich. Są to zwłaszcza komisje: działalności publiczno-prawnej adwokatury, realizacji uchwał i wniosków, kształcenia aplikantów adwokackich, doskonalenia zawodowego, d/s etyki zawodu, socjalna, finansowo-inwestycyjna.

c) Zorganizowano system i tryb kontroli nad legalnością uchwał organów samorządu niższego szczebla. Zakres kontroli obejmuje badania zgodności z prawem o adwokaturze, prawem samorządowym, regulaminami oraz kodeksem postępowania administracyjnego. W tym zakresie NRA w 1983 r. ingerowała w 20 sprawach osobowych oraz w 1 problemowej, zmieniając uchwały okręgowych rad adwokackich w trybie nadzoru (art. 60 p.o.a.). W znacznej części naruszenia prawa dotyczyły stosowania regulaminów, które z mocy nowego prawa utraciły swą ważność. Tryb nadzoru nad zgodnością z prawem powszechnym i samorządowym uchwał okręgowych rad adwokackich, a także zapewnienie jednolitości rozumienia i stosowania tego prawa, jest jedną z podstawowych, nowych funkcji NRA. W działalności wizytacyjnej NRA położono również nacisk na prawidłową, kontrolną działalność okręgowych rad adwokackich w tym zakresie wobec zespołów adwokackich.

d) Zmodyfikowano tryb prac związanych z kontrolą instancyjną uchwał mających charakter decyzji administracyjnej i związany z nią obieg dokumentacji, co ma znaczenie dla skrócenia czasu rozpoznania odwołań w sprawach osobowych. Wagę i zakres sprawy charakteryzuje fakt, że w 1983 r. organy samorządu rozpoznawały 1285 spraw osobowych (418 wniosków o wpis na listę adwokatów, 414 o wpis na listę aplikantów adwokackich, 22 o zezwolenia na wykonywanie zawodu indywidualnie. Naczelna Rada Adwokacka rozpoznała 431 odwołań. Naczelna Rada Adwokacka uznaje, że jej szeroki zakres ingerencji w miarę zdobywania doświadczenia i doskonalenia pracy przez organa samorządu izb adwokackich ulegać będzie zmniejszeniu wobec wzrostu słusznych i uzasadnionych prawnie uchwał I instancji. Wymaga to jednak zwiększenia działalności instruktażowej wobec okręgowych rad adwokackich.

e) Zorganizowanie obiegu informacji między naczelnymi organami samorządu adwokackiego a zespołami adwokackimi oraz podjęcie starań zmierzających do usprawnienia informacji wzajemnej oraz sygnalizacji negatywnych zjawisk prawno-społecznych i zawodowych przez adwokatów i zespoły adwokackie.

f) Zmiana organizacji biur organów samorządu adwokackiego, która pozwala bez zwiększenia liczby etatów na sprawniejszą obsługę administracyjno-techniczną organów samorządu adwokackiego. Zadanie jest wykonywane na szczeblu NRA i okręgowych rad adwokackich.

2. W zakresie warunków ekonomicznych

Całokształt działalności adwokatury i jej organów, a więc działalność zawodowa wyrażająca się w udzielaniu pomocy prawnej oraz działalność organów samorządu adwokackiego, jest samofinansowana. Koszty te ponoszą adwokaci przez potrącenia z wynagrodzeń; w minimalnej części koszty zespołów pokrywane są z wpłat klientów na tzw. ryczałt administracyjny. Wysokość potrąceń z obrotu miesięcznego adwokata dochodzi do 60%. Nowe przepisy o opłatach na rzecz zespołów adwokackich powinny urealnić wysokość wpłat klientów na koszty i zmodyfikować system tych wpłat, odciążając z tych kosztów wynagrodzenie adwokata. Możliwe wówczas będzie zwiększenie wysokości składki na organa samorządu adwokackiego. Z tych bowiem składek adwokatura między innymi ponosi pełne koszty kształcenia apli-

kantów adwokackich i pokrywa ich wynagrodzenia oraz ponosi koszty doskonalenia zawodowego i własnej działalności organizacyjnej, wizytacyjnej i dyscyplinarnej. Warunki ekonomiczne limitują więc np. liczbę miejsc aplikantów adwokackich, zakres opieki socjalnej i uruchomienie pełnego systemu kontroli wewnętrznej. Uruchomienie wszystkich mechanizmów sprawnego i skutecznego działania zależne jest od zwiększenia środków finansowych na działalność samorządu. Są to środki własne, które nie mogą zubożać poszczególne adwokata.

Wzrastające koszty utrzymania zespołów adwokackich utrzymywane są w niektórych zespołach na dotychczasowym poziomie przez rezygnację z pomocy techniczno-administracyjnej dla adwokatów w ich pracy zawodowej. Ma to negatywne skutki w jakości pracy zawodowej, i samorząd adwokacki przez nowe rozwiązania opłat musi zlikwidować dotychczasowy stan (vide cz. IV pkt 3). Pod kątem samofinansowania i oszczędności dokonana zostanie w okresie kadencyjnym ocena podziału terytorialnego na izby adwokackie.

3. W zakresie warunków społeczno-politycznych

Zgodnie z literą i duchem prawa o adwokaturze Naczelna Rada Adwokacka nadaje szczególne znaczenie:

- przestrzeganiu określonych w ustawie demokratycznych zasad struktury samorządu, powoływaniu i odwoływaniu członków jego władz oraz formom funkcjonowania organów samorządu, zapewniających udział wszystkich członków społeczności adwokackiej w sprawowaniu samorządu,
- kojarzeniu w pracach samorządu interesu ogólnospołecznego z interesem grupowym środowiska oraz wiązaniu jej zadań z systemem obowiązującego prawa, stanem świadomości prawnej społeczeństwa i poziomem przestrzegania prawa przez obywateli i organy państwa,
- dbałości o poziom świadomości społecznej i politycznej członków adwokatury i kształtowaniu jej przez pracę i współdziałanie z organami państwowymi, politycznymi i społecznymi,
- stałemu i systematycznemu współdziałaniu z organami wymiaru sprawiedliwości w ochronie praworządności.

IV. CHARAKTERYSTYKA STANU ADWOKATURY W 1983 R.

1. Dane dotyczące stanu zatrudnienia adwokatów — Informacja o stanie liczbowym

W 1929 roku lista adwokatów obejmowała 7993 adwokatów, w 1950 — 3589, w 1976 — 5566, z czego 3660 adwokatów wykonywało zawód. W 1982 r. na liście znajdowało się 5608 adwokatów; z tego zawód adwokata wykonywało 3429 osób (w tym 2672 — pełnozatrudnieni i 757 — niepełnozatrudnieni), tj. o 22 osoby więcej niż w 1980 r.

Na dzień 31.XII.1983 r. na liście znajdowało się 5797 adwokatów, tj. o 189 więcej niż w 1982 r. W tej grupie wykonujących zawód było 3528 (w tym pełnozatrudnieni 2914 — wzrost o 242; niepełnozatrudnieni 614 — spadek o 143), tj. o 99 osób więcej niż w 1982 r. Średni wiek pełnozatrudnionych wynosi 45 lat, niepełnozatrudnionych 65 lat, nastąpiło zatem nieznaczne odmłodzenie adwokatury. W grupie 2309 osób nie wykonujących zawodu znajdują się 883 osoby wykonujące zawód radcy prawnego; pozostali to emeryci, pracownicy nauki i inni.

Dla przykładu: w Izbie warszawskiej na ogólną liczbę 1341 adwokatów zawod w pełnym zatrudnieniu wykonuje 433, natomiast w niepełnym — 94. Ogólna liczba adwokatów nie wykonujących zawodu — 814, w tym radców prawnych — 342.

W ostatnich miesiącach 1982 r. oraz w roku 1983 (tendencja ta utrzymuje się w I i II miesiącu 1984 r.) zanotowano znaczny wpływ wniosków o wpis na listę adwokatów. W okresie od listopada 1982 r. do marca 1984 r. wniosków tych było 525. W okresie tym zaznacza się także tendencja do wpisywania na listę adwokatów większej liczby kandydatów. W 1982 r. wpisano na listę 267 osób, w tym do wykonywania zawodu w zespole — 212. Natomiast w 1983 r. wpisano na listę adwokatów 366 osób, w tym do wykonywania zawodu w zespole 251. W 1983 r. skreślono z listy adwokatów łącznie 115 osób.

Liczba zespołów pozostała w stosunku do 1982 r. bez zmian — 397. Ponadto funkcjonowało 21 dyżurnych punktów pomocy prawnej i 5 punktów konsultacyjnych.

Podstawowe pytanie z zakresu polityki kadrowej dotyczy liczby adwokatów wykonujących zawód. Zdaniem NRA liczba obecnie wykonujących zawód wystarcza do zabezpieczenia pomocy prawnej, istnieją nawet pewne nadwyżki adwokatów w stosunku do potrzeb ludności, zwłaszcza w Izbach warszawskiej, krakowskiej i poznańskiej. Powyższe stanowisko jest wynikiem obserwacji tendencji długoterminowych oraz sytuacji w innych krajach socjalistycznych (w 1982 r. liczba adwokatów w NRD wyniosła 195, w Bułgarii nieco ponad 300, w CSRS — 585, w WRL — 1280). Oceny tej nie zmienia rosnąca liczba spraw prowadzonych przez adwokatów (1980 r. — 347 760, 1982 r. — 358 680, I półrocze 1983 r. — 191 256, 1983 r. — ok. 370 000). Średnia liczba spraw przypadających miesięcznie na 1 adwokata wynosiła od kilku lat ok. 8 (do 1981 r.). W 1982 r. wzrosła do 9, a w 1983 r. do 10,5 sprawy. Zakładając, że 1 adwokat jest w stanie prowadzić 14 spraw, należy przyjąć, że istnieją jeszcze znaczne rezerwy możliwości udzielania pomocy prawnej. Nie bez znaczenia jest także i to, że nastąpił znaczny wzrost liczby adwokatów pełnozatrudnionych i spadek niepełnozatrudnionych.

Osobny problem stanowi grupa 415 osób, które przekroczyły wiek 70 lat, i z dniem 31.XII.1983 r. przestały być członkami zespołów. Dalszych 60 adwokatów ukończy ten wiek w 1984 r. Odejście w krótkim czasie tak znacznej liczby adwokatów stanowi problem dla samorządu. Mające się zwolnić miejsca zostały w planach samorządu przeznaczone przede wszystkim dla adwokatów po aplikacji adwokackiej. Przewidywany dopływ tych osób wyniesie ok. 400 w latach 1982—1984.

Prawo o adwokaturze daje także możliwość wykonywania zawodu adwokata indywidualnie. W okresie od października 1982 r. do marca 1984 r. wpłynęły 43 wnioski, z czego załatwiono pozytywnie 15.

Odnosnie do przynależności do organizacji politycznej, to podnieść należy, że 747 osób to członkowie PZPR, 173 — ZSL i 237 — SD. Szereg adwokatów pełni funkcję w organach władzy państwowej (5 jest posłami na Sejm, 41 radnymi do rad narodowych) oraz w organizacjach politycznych (115) i społecznych (618).

2. Przygotowania nowych kadr

Adwokatura zatrudniła najwięcej aplikantów w 1960 r. (450). W następnych latach liczby aplikantów istotnie malały (w latach 1976—1981 kształtowały się na poziomie ok. 290 aplikantów). Pozwalało to na roczny dopływ ok. 90 adwokatów po aplikacji adwokackiej, którą zawsze traktowano za najbardziej prawidłową

drogę do wykonywania zawodu. W 1982 r. NRA podniosła liczbę etatów aplikanckich do 340. Kierowała się przy tym intencją wypełnienia luki powstającej w związku z ograniczeniem wieku do wykonywania zawodu oraz tym, że okres aplikacji został wydłużony do 4 lat. Zmieniono też zasadę przyjmowania na aplikację adwokacką oraz zasadę kształcenia aplikantów adwokackich. Na ogólną liczbę 322 aplikantów adwokackich (stan na 31.XII.1983 r.), pochodzenia robotniczego było 60 aplikantów (18,5%), a chłopskiego — 23 (7%). Jeżeli uwzględnić ogólną tendencję w kraju (stan socjalny wyższych uczelni), to zachowane są proporcje. Aktualnie 4-letnią aplikację odbywa 49 aplikantów.

W okresie prac legislacyjnych zarzucano adwokataturze, że ogranicza przyjmowanie na aplikację adwokacką zdolnych absolwentów, preferując dzieci adwokackie. Istotnie, w latach 1981—1982 przyjęto więcej dzieci adwokackich niż w innych latach. Tendencja ta była spowodowana przede wszystkim tym, że dzieci adwokatów faktycznie nie mogą wykonywać funkcji sędziego lub prokuratora. Powyższa tendencja uległa zahamowaniu. NRA opracowała system postępowania kwalifikacyjnego, który obiektywizuje kryteria przyjmowania, stwarzając coraz większe szanse najzdolniejszym absolwentom wydziałów prawa. Na ogólną liczbę 322 aplikantów, 94 osoby to dzieci adwokatów, co daje 29% ogólnej liczby aplikantów. Dla przykładu: stosunek ten wynosi w Izbach: warszawskiej — 43 do 15, białostockiej — 16 do 6, bydgoskiej — 7 do 1, siedleckiej — 8 do 1, toruńskiej — 3 do 0. W okresie od października 1982 r. do marca 1984 r. wpłynęły 483 wnioski o wpis na listę aplikantów adwokackich. Natomiast w roku 1983 wpisano na listę aplikantów 177 osoby.

3. Sytuacja finansowa zespołów i adwokatów

Wzrastają obroty zespołów adwokackich (w 1980 r. — 503.203.000 zł, w 1982 r. — 951.601.014 zł, 1983 r. 1261.011.846 zł). Spowodowane to jest nie tylko wzrostem liczby spraw (w 1980 r. 347.760, w 1983 r. — ok. 370.000), ale przede wszystkim wejściem w życie z dniem 31.XII.1981 r. nowego rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności zespołów adwokackich. Dane te przedstawiają się następująco (w złotych):

	1982	1983
Obroty zespołów adwokackich	951 601 014	1 261 011 846
Koszty zespołów adwokackich	428 012 546	583 271 993
Wynagrodzenie brutto	523 588 468	677 739 853
Wynagrodzenie netto	452 765 778	607 346 618

Z analizy danych wynika, że w stosunku do 1982 r. nastąpił wzrost: obrotów o 132,5%, kosztów o 136,3%, wynagrodzenia brutto o 129,4%, wynagrodzenia netto o 134,1%.

Dla zilustrowania sytuacji w poszczególnych izbach podane niżej dane z 3 izb (dużej, średniej i małej) obrazują 3 tabele.

ORA	Koszty osobowe			Koszty rzeczowe		
	1975	1980	1983	1975	1980	1983
Kraków	2 013 031	3 780 366	7 862 366	1 085 701	1 548 872	3 226 679
Rzeszów	1 125 000	1 296 000	2 953 000	1 032 000	2 450 000	6 693 000
Koszalin	436 797	733 061	1 242 839	313 048	470 814	878 434

ORA	Świadczenia samorządowe			Podatki (obrotowy i od wynagrodzeń)		
	1975	1980	1983	1975	1980	1983
Kraków	3 827 329	4 839 137	12 192 223	3 739 803	4 122 028	9 673 738
Rzeszów	1 976 000	2 129 000	4 320 000	800 000	1 031 000	2 716 000
Koszalin	603 743	719 565	1 575 776	281 151	351 288	1 036 889

Składki ZUS			
ORA	1975	1980	1983
Kraków	3 719 683	4 188 163	15 247 176
Rzeszów	1 860 000	1 914 000	8 373 000
Koszalin	642 130	737 663	3 015 482

Z zestawienia wynika jasno, że w 1983 r. nastąpił znaczny wzrost kosztów administracyjnych zespołów adwokackich. Wyrazem tych podwyżek jest spadek udziału zarobków w stosunku do wpływu brutto, które w latach 1970 wynosiły ok. 50 — 55%, w 1982 r. wynosiły 35—38% i w 1983 r. zanotowano nieznaczną, ale dalszą tendencję spadkową.

Znaczny wzrost obrotów zespołów (w porównaniu z 1980 r.), przy zwiększonych kosztach spowodował nieproporcjonalny wzrost średniego dochodu netto, który w 1983 r. zamknął się kwotą ok. 15.000 zł miesięcznie (pełnozatrudnieni) i ok. 4.500 zł miesięcznie (niepełnozatrudnieni). Występuje przy tym znaczne zróżnicowanie w poszczególnych izbach. Dla przykładu:

ORA	Średni dochód netto			
	1982		1983	
	pełnozatrudnionych	pełnozatrudnionych	niepełnozatrudnionych	niepełnozatrudnionych
Łódź	18 009	18 372	4 907	5 250
Warszawa	9 853	13 155	3 711	8 480
Opole	11 297	15 239	3 573	3 919

Natomiast średnia emerytura kształtuje się w wysokości ok. 7500 zł (1982 r.), 9300 zł (1983 r.).

Obserwuje się znaczne zróżnicowanie, jeżeli chodzi o przeciętną powierzchnię pomieszczenia zespołu adwokackiego na 1 adwokata. Dla przykładu: Izba toruńska — 12,7 m², rzeszowska — 10 m², siedlecka — 10,5 m², łódzka — 7,75 m², poznańska — 6,1 m², gdańska — 4 m², warszawska — 3,8 m². Podobne różnice zachodzą, jeżeli chodzi o liczbę pracowników w zespołach adwokackich na 1 adwokata (bez pracowników ORA). Dla przykładu: Katowice — 0,59, Rzeszów — 0,5, Bielsko-Biała — 0,4, Kraków, Olsztyn, Poznań, Wałbrzych — 0,3, Warszawa, Siedlce — 0,2, Bydgoszcz — 0,17.

Aktualna sytuacja finansowa zespołów nasuwa jeden podstawowy wniosek: należy zmienić strukturę wpłat od klientów do zespołów w ten sposób, by ryczałt na koszty administracyjne, podstawowe źródło finansowania kosztów, nie był ustalany kwotowo, lecz procentowano od wysokości wynagrodzenia w konkretnej sprawie, i uprawnienie to pozostawał w gestii poszczególnych ORA, najlepiej zorientowanych w terenie, jeśli chodzi o koszty utrzymania zespołów.

4. Wskaźniki skuteczności działania zespołu adwokackiego

Adwokaci przyjęli ok. 370.000 spraw w 1983 r. (wzrost w porównaniu z 1982 r. o 12.000 spraw). Około 90% z nich to sprawy toczące się przed organami sądowymi i prokuratorskimi. W związku z tym, że do NRA aktualnie napływają dane w przewidzianym dotychczas trybie, istnieje możliwość przedstawienia w tym zakresie danych jedynie za I półrocze 1983 r.

W okresie tym adwokaci prowadzili 191.256 spraw. Liczba spraw z urzędu w stosunku do I półrocza 1982 r. zmniejszyła się o ok. 9%, natomiast zwiększyła się liczba spraw z wyboru o ok. 8,4%.

Przeciętne wynagrodzenie za jedną sprawę wynosi 3386 zł i jest większe od przeciętnej w II półroczu 1982 r. o zł 287, a także jest większe od przeciętnej w I półroczu 1982 r. o zł 819.

Z zestawienia wynika, że skuteczność działalności adwokatów sięga ok. 50% wykazanych środków prawnych w sprawach cywilnych; w sprawach karnych przeciętna ta wynosi ok. 25% i w administracyjnych ok. 55%. Natomiast jeżeli chodzi o uwzględnienie podań o rewizję nadzwyczajną, skuteczność ta jest niewielka.

5. Sprawy dyscyplinarne

W 1983 r. wpłynęło do Rzecznika Dyscyplinarnego NRA 149 spraw (łącznie z 48 sprawami, które pozostały z końca 1982 r.). W ubiegłym roku Rzecznik miał do załatwienia 197 spraw. Do sądów dyscyplinarnych przekazano 35 spraw, 110 spraw umorzono, udzielono ostrzeżenia obwinionemu lub spowodowano przeprowadzenie przez dziekanów rozmów profilaktycznych. Pozostały do załatwienia 52 sprawy, przy czym nie upłynął jeszcze trzymiesięczny termin od daty ich wpływu.

Trzeba zaznaczyć, że 78 spraw załatwiono w okresie trzech miesięcy, a 67 w terminie nieco dłuższym. Należy podkreślić, iż w sprawach dyscyplinarnych najwięcej zarzutów dotyczy niedopełnienia obowiązków zawodowych, reszta — różnych innych przewinień, wśród których sporadycznie występowały takie, jak nieprawidłowe rozliczanie (11 spraw) i nadużywanie wolności słowa (9 spraw).

Na początku bieżącego roku odbyła się narada rzeczników dyscyplinarnych. Omówiono m.in. zagadnienia postępowania dyscyplinarnego w świetle nowych przepisów, współpracę rzeczników dyscyplinarnych z referatami skarg. Wiele uwagi poświęcono analizie przyczyn przewlekłości niektórych postępowań i metod likwidacji tego zjawiska. Ustalono m.in., iż w 1984 r. zostaną przeprowadzone wizytacje pracy wszystkich rzeczników dyscyplinarnych Okręgowych Rad Adwokackich.

Wyższy Sąd Dyscyplinarny rozpatrzył w ub. roku 25 spraw, a 1 sprawa pozostała do załatwienia w roku bieżącym. Sąd utrzymał w mocy 6 orzeczeń pierwszej instancji, podwyższono karę w trzech wypadkach, w 1 — złagodźono karę, w 7 — uchylono do ponownego rozpoznania, a 8 postępowań umorzono. W dniach 10—11 marca br. odbędzie się robocza narada członków Wyższego Sądu Dyscyplinarnego, na której m.in. zostaną omówione przepisy postępowania dyscyplinarnego, a także inne sprawy związane z działalnością sądów dyscyplinarnych.

Naczelna Rada Adwokacka podkreśla, iż istnieje bliska, stała współpraca między sądami dyscyplinarnymi i rzecznikami dyscyplinarnymi a innymi organami samorządu. Polega ona m.in. na przekazywaniu na bieżąco przez organy samorządu wszelkich udokumentowanych faktów i sygnałów dotyczących działalności zawodowej poszczególnych adwokatów, a także otrzymywania od organów dyscyplinar-

nych okresowych informacji o występujących w adwokaturze naruszeniach prawa i zasad etyki, podlegających odpowiedzialności dyscyplinarnej.

6. Wizytacje

W ubiegłym roku zespoły wizytacyjne przeprowadziły szereg wizytacji. Centralny Zespół Wizytatorów dokonał wizytacji o charakterze ogólnym 8 Okręgowych Rad Adwokackich w: Białymstoku, Częstochowie, Kielcach, Płocku, Siedlcach, Wałbrzychu, Wrocławiu i Zielonej Górze, a także 16 zespołów adwokackich. Stwierdzono pewne uchybienia zwłaszcza w działalności zespołów. Dotyczyły one m.in. wadliwości zapisów na konto 34, pobierania opłat za obronę w postępowaniu przed sądem już przy podejmowaniu się przez adwokatów wykonania czynności związanych ze śledztwem czy dochodzeniem, wadliwości zapisów na kartach ewidencyjnych, w szczególności związanych z wymogiem wynikającym z § 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 grudnia 1981 (Dz. U. Nr 1, poz. 9 z 1982 r.). Sprawy te były przedmiotem zaleceń powizytacyjnych, których realizacja jest oceniana przy ponownych wizytacjach. W grudniu ub. roku Naczelna Rada Adwokacka wybrała nowy skład Centralnego Zespołu Wizytatorów, który niezwłocznie rozpoczął intensywną działalność. Do końca lutego br. przeprowadzono już 11 wizytacji ORA i zespołów. Poszerzono zakres tematyczny wizytacji ogólnych ORA i zespołów, obejmujący łącznie 17 stałych tematów, które powinny być przedmiotem każdej wizytacji. Centralny Zespół Wizytatorów i zespoły wizytatorów przy okręgowych Radach Adwokackich podejmują ponadto szereg zagadnień incydentalnych z własnej inicjatywy, a także na polecenie NRA, Prezydium NRA i okręgowych rad adwokackich. Przykłady tej działalności były podawane we wcześniejszych częściach niniejszego sprawozdania. Ostatnio NRA podjęła uchwałę zobowiązującą zespoły wizytacyjne do kontroli prawidłowości odprowadzania w 1983 r. przez zespoły adwokackie części wpływów z tytułu ryczałtu na koszty administracyjne na rzecz NRA i ORA.

V. ZAKOŃCZENIE

1. Naczelna Rada Adwokacka, mając na względzie zadania adwokatury wynikające z ustawy, z wytycznych Rady Państwa i z uchwały głównej Krajowego Zjazdu Adwokatury, widzi potrzebę dalszego i jeszcze szerszego współdziałania z organami państwowymi, zwłaszcza na rzecz umacniania socjalistycznej praworządności, dalszego rozwoju demokracji i zwalczania patologii społecznej, a także w celu prawidłowego, zgodnego z duchem ustawy-Prawo o adwokaturze rozwoju samorządu adwokackiego. NRA zwraca się z uprzejmą prośbą do Rady Państwa o poparcie, tak aby współpraca z organami państwowymi mogła być kształtowana na zasadach partnerstwa stron i wspólnego celu, jakim jest ochrona praw obywatelskich i rozwój socjalistycznego państwa. Dotyczy to w szczególności organów wymiaru sprawiedliwości i organów administracji państwowej.

2. Realizacja art. 1 p.o.a. w zakresie współuczestnictwa adwokatury w procesie kształtowania prawa wymaga ustalenia pełniejszych i bardziej zinstytucjonalizowanych form współpracy z organami Sejmu PRL. Chodzi tu zwłaszcza o wprowadzenie zasady zapraszania przedstawicieli samorządu do udziału w tych pracach. Byłoby pożądanym, aby adwokatura uczestniczyła także we wcześniejszych stadiach legislacyjnych, a zwłaszcza w konsultacjach organizowanych przez Urząd Rady Ministrów bądź poszczególne resorty. Ponadto dla zwiększenia możliwości realizacji

przez adwokaturę zadań w zakresie stosowania prawa byłoby celowe zapraszanie jej przedstawicieli na posiedzenia komisji sejmowych poświęcone ocenie realizacji ustaw, a także indywidualne zaproszenie do udziału w tych pracach — w charakterze ekspertów — adwokatów, wybitnych znawców poszczególnych dziedzin prawa.

3. Naczelna Rada Adwokacka, w oparciu o doświadczenia adwokatury, wyraża pogląd, iż kształtowaniu świadomości prawnej społeczeństwa i poszanowania dla prawa sprzyja stabilny system prawny. Stąd też NRA uważa, że zmiany prawa powinny mieć przede wszystkim charakter zmian systemowych oraz kompleksowych, a nie cząstkowych i następujących w krótkich odstępach czasu nowelizacji. Dotyczy to zwłaszcza przepisów zawartych w kodeksach.

4. Naczelna Rada Adwokacka widzi potrzebę szerszego niż do tej pory udziału adwokatury w kształtowaniu kierunków działania wymiaru sprawiedliwości, w tym w ustalaniu wytycznych orzecznictwa sądowego. NRA w oparciu o doświadczenia adwokatury, uważa za celową zwłaszcza potrzebę dokonania zmian w organizacji sądownictwa. W szczególności pożądana byłaby modernizacja dotychczasowego systemu rejonizacji sądów powszechnych przez utworzenie mniejszej ich liczby, obejmujących jednak szersze terytorium sądów wojewódzkich. W zakresie postępowań szczególnych wskazane jest zdaniem NRA przestrzeganie zasady stałości kompetencji poszczególnych sądów. NRA opowiada się także za przekazaniem sądom powszechnym całości spraw ze stosunku pracy i ubezpieczeń społecznych, a także za zwiększeniem zakresu kompetencji sądów w sprawach o wyłączenia. NRA uważa także za społecznie uzasadnione dalsze poszerzanie zakresu decyzji administracyjnych objętych sądową kontrolą.

5. NRA wyraża pogląd co do potrzeby możliwie szybkiego opracowania kompleksowej nowelizacji kodeksu pracy, a także kodeksu karnego, kodeksu postępowania karnego i kodeksu karnego wykonawczego, deklarując swój udział w pracach nad tymi aktami prawnymi.

marzec 1984 r.

Prezes
Naczelnej Rady Adwokackiej
adw. Maria Budzanowska

B. WNIOSKI I ZALECENIA RADY PAŃSTWA W ZWIĄZKU ZE SPRAWOZDANIEM NACZELNEJ RADY ADWOKACKIEJ Z DZIAŁALNOŚCI ADWOKATURY W 1983 R.

Na piątym posiedzeniu Naczelnej Rady Adwokackiej, odbytym w dniu 7 lipca 1984 r., prezes NRA adw. Maria Budzanowska przedstawiła przesłany na jej ręce list z dnia 2 lipca 1984 r. Zastępcy Przewodniczącego Rady Państwa prof. dra Kazimierza Secomskiego, zawierający „Wnioski i zalecenia Komisji Prawnej Rady Państwa w sprawie sprawozdania Naczelnej Rady Adwokackiej z działalności adwokatury w 1983 r.”, których tekst poniżej się zamieszcza:

Komisja Prawna Rady Państwa, nawiązując do rozpatrzonego i przyjętego przez Radę Państwa na posiedzeniu w dniu 1 czerwca 1984 r. „Sprawozdania z działalności adwokatury w 1983 r.” oraz wyników przeprowadzonej dyskusji, ustala następujące wnioski i zalecenia:

I. W zakresie oceny treści i zakresu sprawozdania podkreśla się:

- znacznie wyższy poziom sprawozdania w porównaniu z rokiem ubiegłym oraz
- szerokie wyeksponowanie problemów współpracy z organami państwowymi, zmierzającej do doskonalenia wymiaru sprawiedliwości.

W świetle złożonego sprawozdania widoczny jest także postęp w zakresie zapewnienia powszechnego i lepszego dostępu do korzystania z usług adwokata — ze szczególnym uwzględnieniem małych ośrodków miejskich i wsi.

II. W zakresie zjawisk pozytywnych w działalności samorządu adwokackiego należy podkreślić:

- postępującą realizację wytycznych Rady Państwa z roku ubiegłego,
- kontynuowanie działalności szkoleniowej adwokatów i aplikantów adwokackich w celu pogłębiania znajomości nowych aktów prawnych, w szczególności nowego ustawodawstwa gospodarczego oraz z dziedziny socjalnej,
- nawiązywanie współpracy z adwokatami innych krajów socjalistycznych, a w szczególności w zakresie zapewnienia pomocy prawnej obywatelom polskim w tych krajach przebywającym.

III. W zakresie zjawisk negatywnych w działalności adwokatury wskazano na wypadki niewłaściwych postaw społeczno-politycznych i zachowań niektórych adwokatów, które stwarzają przesłanki do negatywnej oceny części środowiska adwokackiego.

IV. Komisja zaleca Naczelnej Radzie Adwokackiej:

- zdecydowane przeciwstawianie się niekorzystnym dla społeczeństwa i środowiska adwokackiego tendencjom i zjawiskom,
- podjęcie skutecznych działań dla eliminowania nieprawidłowych postaw społeczno-politycznych adwokatów,
- inicjowanie właściwej polityki kadrowej, uwzględniającej dbałość o wysoki poziom etyczny i zawodowy adwokatów oraz odpowiednie do społecznego zapotrzebowania rozmieszczenie kadr tak w aspekcie ilościowym jak i regionalnym,
- zbadanie potrzeb w zakresie pomocy prawnej dla obywateli i ustalenie wynikających stąd wniosków dla szkolenia aplikantów,
- przeprowadzenie oceny sprawności postępowania dyscyplinarnego.

V. Komisja przyjęła do wiadomości uchwały Naczelnej Rady Adwokackiej Nr 1—4 z dnia 5 i 6 maja 1984 r. w sprawach:

- udziału adwokatury w pracach Patriotycznego Ruchu Odrodzenia Narodowego,
- planu rozmieszczenia aplikantów adwokackich w roku 1984,
- zasad rozmieszczenia adwokatów oraz rękojmi ko do prawidłowego wykonywania zawodu adwokatów,
- adwokatów-emerytów.

Prezes NRA przedstawiła do dyskusji sprawę realizacji otrzymanego dokumentu o ogromnej wadze dla adwokatury, po czym NRA podjęła uchwałę o trybie jego realizacji stosownie do poniższego tekstu:

UCHWAŁA NR 1
Naczelnej Rady Adwokackiej
z dnia 7 lipca 1984 r.

w sprawie realizacji przez organy samorządu adwokatury
Wytycznych Rady Państwa

Naczelna Rada Adwokacka z uwagą i szacunkiem przyjęła do wiadomości za-
lecenia Komisji Prawnej Rady Państwa co do działalności adwokatury w 1983 r.
Wytyczne te, precyzujące zjawiska zarówno pozytywne jak i negatywne w dzia-
łalności społeczności adwokackiej i samorządu, traktujemy jako dokument zawie-
rający wiążące dyrektywy postępowania.

W związku z tym Naczelna Rada Adwokacka postanawia skoncentrować swe
wysiłki na kształtowanie racjonalnych i politycznie odpowiedzialnych postaw ad-
wokatów.

Polityka kadrowa będzie prowadzona w pełnej zgodzie z zasadami rozmiesz-
czenia adwokatów oraz rękojmi obywatelskiej, etycznej i zawodowej.

W zakresie spraw samorządowych Naczelna Rada Adwokacka, kierując się
potrzebą zapewnienia społeczeństwu właściwej pomocy prawnej, będzie uwzględ-
niała zasady takiej polityki kadrowej, która zapewni wysoką jakość świadczo-
nych usług prawnych oraz ich dostępność.

Naczelna Rada Adwokacka będzie zwracać uwagę na poziom etyczny i zawo-
dowy adwokatów i kształcenie aplikantów adwokackich oraz sprawny przebieg
postępowania dyscyplinarnego.

Naczelna Rada Adwokacka w ramach Ośrodka Badawczego Adwokatury prze-
prowadzi prace nad problematyką społecznych potrzeb w zakresie adwokackiej
pomocy prawnej i swe poczynania dostosuje do wyników tych prac.

Naczelna Rada Adwokacka zamierza również we współdziałaniu z Wyższym
Sądem Dyscyplinarnym poddać analizie zasady i metody postępowania dyscypli-
narnego pod względem ich skuteczności w zakresie przeciwdziałania niepraw-
dliwym zjawiskom i potrzebom.

Naczelna Rada Adwokacka załączając wnioski i wytyczne Rady Państwa za-
leca Prezydium Naczelnej Rady Adwokackiej i okręgowym radom adwokackim
ich realizację.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

C. Z PRAC PREZYDIUM NRA

1.

Na posiedzeniu Prezydium NRA w dniu 7 czerwca 1984 r. prezes NRA adw.
Maria Budzanowska złożyła informację o posiedzeniu Rady Państwa w dniu
1 czerwca 1984 r., w którym uczestniczyła i na którym rozpatrzono sprawozdanie
NRA z działalności adwokatury w 1983 r.

W posiedzeniu tym brali udział członkowie Rady Państwa z jej Przewodniczą-
cym prof. Henrykiem Jabłońskim oraz z Zastępcą Przewodniczącego Rady Pań-

stwa — przewodniczącym jej Komisji Prawnej — prof. Kazimierzem Secomskim.

W obradach uczestniczyli ponadto: podsekretarz stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości Zdzisław Jędrzejczak, zastępca Prokuratora Generalnego gen. Hipolit Starszak, prezes Sądu Najwyższego Jan Zak, prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego doc. Adam Zieliński.

Rada Państwa przyjęła sprawozdanie adwokatury z działalności w roku 1983, oceniając ogólnie pracę adwokatury i samorządu adwokackiego pozytywnie. Podkreślono jednak potrzebę działania zmierzającego do zwiększenia dostępności pomocy prawnej dla ludności, należytego kształtowania kadr adwokatury oraz wzrostu dyscypliny wewnętrznej przez zajmowanie właściwej postawy przez adwokatów w pracy zawodowej i poza nią. Zwrócono też uwagę na konieczność lepszej pracy terenowych organów samorządu adwokackiego.

2.

Na posiedzeniu Prezydium NRA w dniu 23 maja 1984 r. przyjęto do wiadomości informację wiceprezesa NRA adw. dra Kazimierza Łojewskiego o przebiegu ogólnopolskiego spotkania studenckiej młodzieży prawniczej, dziekanów Wydziału Prawa i Administracji oraz przewodniczących zarządów wojewódzkich Zrzeszenia Prawników Polskich, odbytego w dniach 18—20 maja br. w Popowie.

Wagę tego spotkania i omawianej tematyki podkreślał fakt, że uczestniczyli w tym spotkaniu: członek Biura Politycznego, sekretarz KC PZPR Mirosław Milewski, minister sprawiedliwości dr Lech Domeracki, wiceminister spraw wewnętrznych gen. Konrad Straszewski i zastępca Prokuratora Generalnego gen. Hipolit Starszak.

Wypowiedzi uczestników spotkania były poświęcone przede wszystkim omówieniu perspektyw zawodowych, otwierających się przed absolwentami wydziałów prawa na uniwersytetach w poszczególnych zawodach prawniczych, w tym również w zawodzie adwokackim. Ten ostatni temat był prezentowany przez uczestniczącego w spotkaniu adw. dra Kazimierza Łojewskiego.

Ze szczególnym zainteresowaniem zostało przyjęte wystąpienie Sekretarza KC PZPR Mirosława Milewskiego, który nakreślił cele i zadania prawnictwa polskiego na tle aktualnej sytuacji politycznej kraju.

3.

Prezydium NRA, odpowiadając na zaproszenie adwokatury francuskiej, postanowiło w dniu 7 czerwca 1984 r. delegować w celu wzięcia udziału w imprezie pod nazwą „Conference de stage” w Paryżu następujących kolegów-adwokatów: wiceprezesa NRA Jerzego Biejata, sekretarza NRA Halinę Piekarską, dziekana ORA w Warszawie Macieja Dubois, wicedziekana ORA w Warszawie Jerzego Malinowskiego i dziekana ORA w Krakowie Mariana Anczyka. Funkcję przewodniczącego delegacji powierzono adw. Jerzemu Biejatowi.

4.

Prezydium NRA w liście z dnia 28 czerwca 1984 r. skierowanym do Prezydium Rady Krajowej Patriotycznego Ruchu Odrodzenia Narodowego zajęło stanowisko

w rozważanej — w związku z jubileuszem 40-lecia PRL — sprawie koncepcji ogłoszenia amnestii.

Uznając, że inicjatywę w tej kwestii przedsięwzięcie PRON, Naczelna Rada Adwokacka — w ramach podjętej współpracy — przedstawiła Prezydium Rady Krajowej PRON swoje poglądy w tym przedmiocie i zadeklarowała dalsze współdziałanie w tej sprawie, jeżeli Prezydium RK PRON uzna to za celowe.

W omawianym liście NRA do PRON sformułowane zostało następujące stanowisko NRA:

„Naczelna Rada Adwokacka kieruje się następującymi przesłankami dotyczącym ogłoszenia amnestii:

1. Ważkie racje społeczno-polityczne, a przede wszystkim konieczność pogłębienia procesu pojednania narodowego, utrwalania spokoju oraz niwelowania poczucia krzywdy społecznej poprzez ustawę amnestyjną wyjdzie naprzeciw pragnieniom społeczeństwa polskiego, które chce zamknąć okres tragedii i niepokojów oraz pracować na rzecz przyszłości w warunkach państwa ustabilizowanego społecznie.

2. W obliczu rocznicy 40-lecia PRL amnestia stałaby się szczególnym aktem łaski, obejmującym zwłaszcza sprawców przestępstw z pobudek politycznych, częstokroć związanych z nastrojami społecznymi i zbiorowymi działaniami o charakterze przypadkowym, uwarunkowanych także specyfiką stanu wojennego jako okresu szczególnego i przejściowego.

3. Zasady polityki społecznej i karnej wskazują też na podstawę rozważenia problematyki modelu ustawy amnestyjnej, a w szczególności, czy ma to być wariant stosowanych dotychczas wyłączeń poszczególnych sprawców i czynów z dobrodziejstwa aktu amnestyjnego, czy też wariant indywidualnej oceny przez sąd penitencjarny stopnia resocjalizacji oraz szczególnych okoliczności popełnienia czynu przez sprawcę.

Przekazując powyższe uwagi, które zdaniem Prezydium NRA dotyczą wybranych, lecz szczególnie istotnych zagadnień, jeszcze raz deklarujemy swój dalszy udział w pracach Patriotycznego Ruchu Odrodzenia Narodowego dotyczących tej szczególnie ważnej społecznej sprawy”.

W Zespole Ekspertów Komisji Prawodawstwa i Praworządności RK PRON przygotowującym założenia do ustawy o amnestii wzięli udział: prezes NRA adw. Maria Budzanowska i wiceprezes NRA adw. dr Kazimierz Łojewski.

(Jak wiadomo, Sejm PRL uchwalił ustawę o amnestii na posiedzeniu w dniu 21 lipca 1984 r., a więc w przeddzień jubileuszu Święta Lipcowego).

5.

Rozpatrując na posiedzeniu w dniu 2 maja 1984 r. sprawę odwołania złożonego przez adw. B.F. z Opolą, Prezydium NRA zajęło generalne stanowisko, że wystąpienie z wnioskiem do Ministra Sprawiedliwości w sprawie kancelarii indywidualnej uzależnione jest wstępnie od oceny ORA, czy celowe byłoby utworzenie w danej miejscowości kancelarii indywidualnej ze względu na zapotrzebowanie miejscowej ludności na pomoc prawną bądź ze względu na możliwość świadczenia przez zainteresowanego adwokata wysoko specjalizowanej pomocy prawnej.